

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE YAZMA ÖĞRETİMİNDE ANLIK MESAJLAşMA PROGRAMLARININ KULLANIMI: WHATSAPP UYGULAMASI ÖRNEĞİ

Bahadır GÜCÜYETER* - Mülkiye Ezgi İSKENDER**

Öz

Bu araştırmanın amacı, yabancı dil olarak Türkçe öğrenen B2 seviyesindeki öğrencilerin mobil destekli öğretim kapsamında, anlık mesajlaşma uygulamalarından WhatsApp'ı kullanarak yazma becerilerini geliştirmektir. Ders kapsamında düzenlenen etkinlikler, WhatsApp uygulaması üzerinden yürütölmüş, öğrencilerin konuşmalarına ve ödevlerine anında dönüt verilmiştir. Araştırma 4 hafta süre ile uygulanmıştır. Bu çalışma karma araştırma yöntemlerinden açılmayıcı sıralı desenle tasarlanmıştır. Araştırmanın nicel boyutunda yarı deneysel desen kullanılmış, uygun örnekleme yöntemiyle seçilmiş 9 kişi deney, 7 kişi kontrol grubundan oluşan çalışma grubu oluşturulmuştur. Uygulama sonunda deney grubundaki öğrencilerin görüşleri alınmıştır. Araştırmanın nicel boyutunun analizi için Tek Faktörlü Kovaryans Analizi kullanılmıştır. Nitel aşamada ise öğrencilerle yapılan görüşmeler üzerine içerik analizi ve öğrencilerin WhatsApp konuşmalarına katılım durumlarının frekans analizi yapılmıştır. Sonuç olarak WhatsApp uygulaması ile gerçekteştirilen etkinliklerin deney grubu öğrencilerinin yazma becerilerini anlamlı düzeyde geliştirdiği görölmüştür. Öğrencilerin programla ilgili görüşlerinin genel itibarıyla olumlu olduğu saptanmıştır. Mesajlara verilen anlık dönütler ve öğrencilerin birbirlerinden istifade olanağı buldukları iş birlikli öğrenme ortamı öğrencilerin yazma becerilerini olumlu yönde etkilemiştir.

Anahtar Kelimeler: Yabancı dil olarak Türkçe, mobil öğrenme, anlık mesajlaşma, WhatsApp, karma araştırma yöntemi.

THE ADOPTION of INSTANT MESSAGING TOOLS in TEACHING WRITING in TURKISH as a FOREIGN LANGUAGE: A CASE of WHATSAPP

Abstract

The aim of this research is to improve the writing skills of B2 level students learning Turkish as a foreign language using WhatsApp which is an instant messaging application within the scope of mobile assisted instruction. The activities organized within the scope of the course were carried out via WhatsApp application, and instantly feedback was given to students' speeches and assignments. The study was conducted for 4 weeks. This study is grounded on exploratory sequential pattern of mixed research methods. In the quantitative dimension of the study, quasi-experimental design was used. The participants, who

* Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi bahadir@atauni.edu.tr
ORCID: 0000-0002-1041-9118.

** Arş. Gör., Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi ezgi.iskender@atauni.edu.tr,
ORCID: 0000-0003-1673-134

were selected through convenience sampling, were divided into experimental (9 students) and control (7 students) groups. The opinions of the students in the experimental group were taken at the end of the application process. One Way Covariance Analysis was used to analyze the quantitative results of the study. In the qualitative phase, content analysis on the interviews with the students and frequency analysis of the participation frequency of the students in WhatsApp speeches was conducted. As a result, it was seen that showed statistically significant improvement writing skills of experimental group. The qualitative analysis showed that the students' opinions about the program were generally positive. Instant feedback given to the messages and the collaborative learning environment in which students had the opportunity to benefit from each other positively affected the writing skills of the students

Key Words: Turkish as a foreign language, mobile learning, instant messaging, WhatsApp, mixed method research.

GİRİŞ

Sanayileşmenin başlangıcından itibaren dünya, tarih boyunca görülmemiş bir hızla değişmeye ve gelişmeye devam etmektedir. İçinde bulunduğumuz zaman dilimi, dijital çağ olarak adlandırılmaktadır. Kaplan ve Ertürk'e (2012) göre dijital çağla ilgili olarak literatürde yapılan tanımların ortak noktası toplumsal dönüşüme ve farklılaşmaya yol açabilecek teknolojik gelişmelerin yaşandığı çağ düşüncesidir.

Dijital çağda sanal ortama aktarılmış bilgiye, bilişim teknolojileri yardımıyla çevrimiçi ya da çevrimdışı olarak erişim sağlanmaktadır. İnternet ortamında paylaşılan bilginin kapsamı oldukça geniş bir kapsama ulaşmıştır. İstenilen her türden bilgiye uygun kanalların kullanılarak ulaşılması sayesinde bilgi -her ne kadar güvenilirliği tartışılabilir- tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar kolay ulaşılabilir hâle gelmiştir. Günümüz insanının birbirinden haberdar olmak için başvurdukları bilgiden, bilimsel kaynaklardan talep edilen ya da gündemdeki gelişmelerle ilgili sahip olunan bilgiye kadar doğru-yanlış, nitelikli-niteliksiz birçok veri, dijital çağın getirdiği teknoloji sayesinde hızlı bir şekilde elde edilmektedir.

Günlük yaşamımızdaki değişim ve dijitalleşmenin, eğitim hayatına yansımaları kaçınılmazdır (Parlak, 2017). Teknolojinin hayatımıza getirdiği kolaylıklar, insanların birçok alanda beklentilerini değiştirmiştir. Milenyumlar farklı öğrenme stilleri sergilerler. Örneğin; bu milenyumda öğrenme tercihleri takım çalışmasına, deneyimsel faaliyetlere, yapıya ve teknolojinin kullanımına yönelir. Güçlü yanları arasında çoklu görev, hedef yönelimi, olumlu tutumlar ve iş birlikçi bir tarz vardır (Oblinger, 2003). Eğitimde talep eden konumunda olan öğrenci için görsel, duyuşsal ve işitsel alternatiflerle dolu iş birlikçi öğrenme ortamları daha ilgi çekicidir. Bu anlamda öğretim teknolojilerinin kullanıldığı bir ders süreci yürütmek öğrencilerin beklentilerini karşılamakla birlikte çoklu öğrenme ortamlarıyla kalıcı öğrenme sağlayacaktır. Çünkü insanlar "okuduklarının % 10'unu, duyduklarının %20'sini, gördüklerinin %30'unu, hem görüp hem duyduklarının % 50'sini, görüp duydukları ve söylediklerinin % 80'ini, görüp, duyup, dokunup, söylediklerinin % 90'ını

Yabancı Dil Olarak Türkçe Yazma Öğretiminde Anlık Mesajlaşma Programlarının Kullanımı: WhatsApp Uygulaması Örneği

hatırlamaktadırlar” (Demirel, 2003, s. 51). Yani hitap edilen duyu organı sayısı ne kadar fazla olursa, öğrenmenin kalıcı olma seviyesi o kadar artmaktadır.

Dijital çağın getirdiği çoklu öğrenme ortamları, öğretimin yönünü de belirler bir mahiyet arz etmeye başlamıştır. Ancak, özellikle hızlı gelişmelerin yaşandığı çağlarda ortaya çıkan kuşak çatışmaları son dönemde oldukça fazla ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu bağlamda Prensky (2019) dijital çağda yaşayan iki insan grubundan bahsetmektedir. Bunlar sanal ortamın içinde doğmuş “dijital yerliler” ve hayatının bir döneminde teknolojiyle tanışıp uyum sağlamaya çalışan “dijital göçebeler”dir. Bu iki grup insanın bilgiye erişim ve özümseme yolları birbirinden oldukça farklıdır. Dijital yerliler; bilgiye hızlı erişmeyi, konsantre öğrenme yöntemlerini, oyun temelli öğrenme ortamlarını ve uzun dokümansal çalışmalar yerine grafikler üzerinden öğrenmeyi tercih ederler (Karabulut, 2015). Öte yandan dijital göçebeler teknolojiyle sonradan tanıştıkları için uzun dokümansal verileri ve geleneksel öğrenme yöntemlerini tercih etme eğilimindedirler. Dijital yerli olarak adlandırılan yeni nesil, çoklu öğrenme ortamlarını, farklı öğrenme yöntemlerini ve bilgiye erişimde keşfedici yolları seçmekte, günlük hayatının vazgeçilmez bir unsuru olarak gördüğü teknolojiyi öğretim sürecinde talep etmektedir.

Öğretim sürecindeki bu talebin doğal bir sonucu olarak öğretim teknolojilerinde hızlı bir gelişim süreci yaşanmaktadır. Bu sürecin önemli bir parçasını da mobil cihazlar oluşturmaktadır. Mobil cihazların yaygınlaşması ve kullanım alanlarının artmasıyla birlikte, öğretim sürecinde kullanılması fikri oluşmuş ve mobil öğrenme kavramı kullanılmaya başlanmıştır. 1970 ve 1980’li yıllarda bir öğrenme türü olarak “M-learning” kavramı ortaya çıkmıştır (Stosic ve Bogdanovic 2013). Mobil öğrenme, bir ağa bağlı cep telefonu ve tablet gibi taşınabilir ve sürekli erişilebilir dijital mobil cihazların örgün veya yaygın eğitim süreçlerinde öğrenmeyi iyileştirmek ve kolaylaştırmak amacıyla hareket hâlinde etkileşimli olarak kullanılması olarak tanımlanmıştır (Saran, 2016). Mobil öğrenme, etkinliklerin istenilen zaman, istenilen yerde, istenilen şekilde gerçekleşmesine olanak tanımaktadır (Bozkurt, 2015). Bu şekilde mekâna bağlı olma şeklinde ortaya çıkan engeller aşılmakta etkileşimin sürekli olması sağlanmaktadır. Teknolojinin gelişmesine bağlı olarak çeşitlenen mobil öğrenme tanımlarının mutabık olduğu temel noktalar, teknolojinin her an erişilebilir ve taşınabilir olmasıdır.

Mobil öğrenmede kilit nokta, mobil araçların öğrenmeyi nasıl değiştirdiğine dikkat etmeyen yüzeysel anlayışın ötesine geçmektir (Kukulska-Hulme, 2009). Öğrencilerin öğrenme ihtiyaçları dikkate alınarak uygun mobil araçlar seçilmelidir. Herhangi bir aracın dil öğreniminde etkin bir şekilde kullanımı, ikinci dil öğretiminde pedagojinin dikkate alınmasını gerektirir (Chinnery, 2006). Mobil öğrenme araçları kişisel bilgisayarlar, akıllı telefonlar, tablet bilgisayarlar, taşınabilir oyun araçları, cep bilgisayarlar, dijital ses kayıt cihazları olarak sıralanabilir (Guy, 2012; Özdamar Keskin, 2011). Ancak günümüzde kullanımı en çok tercih edilen mobil öğrenme cihazlarının akıllı telefonlar olduğu ifade edilebilir. İnsanların sürekli yanlarında bulundurdukları bir aygıt olarak akıllı telefonlar; kamera, mikrofon ve hoparlör gibi çoklu ortam uygulamalarını destekleyen donanımları ve bu donanımlarla birlikte kullanılabilen

yazılımları sayesinde sürekli ve kesintisiz etkileşim imkânı sağlamasıyla önemli avantajlar barındırmaktadır.

Akıllı telefonlar üzerinden de kullanılabilen sosyal medya uygulamaları (Facebook, Youtube, Instagram, Twitter, WhatsApp vb.) ve öğretim amaçlı özel olarak hazırlanmış uygulamalar öğrencilerin motivasyonlarını olumlu yönde etkilemekte, derse yönelik ve ilgi ve dikkati artırmaktadır. Mobil öğrenme araçları, öğrenciler tarafından ilgi çekici bulunurken bir motivasyon kaynağı olarak görülmektedir (Ağca ve Bağcı, 2013). Bu noktada hâlihazırda kullanılan uygulamaları sürece göre düzenlemek, daha az maliyetli ve pratik olacaktır.

Akıllı telefonlarda kullanılan anlık mesajlaşma uygulaması olan WhatsApp, dünyanın her tarafında insanların internet üzerinden ücretsiz iletişimini mümkün kılmaktadır. Bu uygulama sayesinde anlık olarak mesajlaşmak ve paylaşımında bulunmak çok daha kolay ve hızlıdır (Aytan ve Ayhan, 2018). Bu özellikler göz önünde bulundurulduğunda yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde temel dil becerilerini geliştirmek için mobil öğrenme bağlamında WhatsApp'ın kullanımı söz konusu olabilir. WhatsApp uygulamasının temelde yazışma üzerine çalışan sistemi, görüntülü konuşma, dosya aktarımı, ses kaydı gönderme ya da görsel paylaşma gibi özellikleri barındırması, bütün dil becerilerini geliştirmeye yönelik çalışmaya açık bir program hâline getirmektedir. Bu çalışmada ise WhatsApp'ın yazma becerisini geliştirme hususundaki etkisine odaklanılmıştır.

Mobil Öğrenme Alan Yazın İncelemesi

Alan yazında mobil öğrenme araçları ve mobil öğrenme kavramının açıklanması üzerine betimsel çalışmalar yapılmıştır (Özdamar Keskin, 2011; Bozkurt, 2015). Mobil öğrenme uygulamalarından (ALLOGY, Johnson ve Johnson, TUSK, MySportsPulse.com, Microsoft Mobil Öğrenme Projesi) örnekler sunulmuştur.

Mobil öğrenmenin genellikle dil öğretiminde başvurulan bir metot olduğu yapılan alan yazın taramasında göze çarpan bir husustur. Mobil destekli dil öğretimi (Mobile Assisted Language Learning-MALL), İngilizce öğretiminde deyim öğretimi üzerine, YDS adlı ulusal çapta düzenlenen dil sınavına hazırlanmak, dinleme becerilerini geliştirmek ve İngilizce öğretimi için özel etkinliklerin kullanıldığı WhatsApp destekli mobil öğrenme çalışmalarının yapıldığı gözlenmiştir (Şahan, Çoban ve Razi, 2016; Sarıtepeci, Duran ve Ermiş, 2019; Hwang, Huang, Shadiev, Wu ve Chen, 2014; Zayed, 2016).

Baş ve Turhan (2017), Web 2.0 araçlarından Poll Everywhere adlı programla yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin yazma becerisine yönelik etkinlikler hazırlamış ve öğrenci görüşlerine başvurmuştur. Çalışma sonunda öğrenciler tarafından program ve etkinliklerle ilgili izlenimlerin olumlu olduğu sonucu bulunmuştur. Lindaman ve Nolan (2015) çalışmalarında dil öğreticileri tarafından düzenlenen mobil uygulamalar, German Gramer Guide gibi programlar tanıtılmış ve mobil öğrenme uygulamalarının pedagojik açıdan uygun ve dil öğrenme kaygısını azaltıcı nitelikte olduğu ifade edilmiştir.

Yabancı Dil Olarak Türkçe Yazma Öğretiminde Anlık Mesajlaşma Programlarının Kullanımı: WhatsApp Uygulaması Örneği

Shi, Luo ve He (2017) ana dili Çince olan öğrencilerin İngilizce yeterlik düzeylerini WeChat adlı mesajlaşma programıyla anlamlı düzeyde artırmıştır. Alqahtani, Bhaskar, Elumalai ve Abumelha (2018) tarama modeliyle yürüttükleri çalışmada, 300 üniversite öğrencisi ile uygulama yapmışlardır. Araştırma sonucunda, WhatsApp uygulamasının ikinci dil olarak İngilizce öğretiminde öğrenmeye yardımcı olan çevrimiçi bir araç olarak kullanılabilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ana dili Arapça olan öğrencilere İngilizce öğretimi üzerine yarı-deneysel bir araştırma yürütülmüş (Alsaleem, 2013), lisans düzeyindeki Türk öğrencilere WhatsApp destekli Arapça öğretimi üzerine 14 haftalık bir uygulama yapılmıştır (Şen Yaman, 2016). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde ise dijital ortamların verildiği, Türk alfabe ve kelime yapısını öğrenmeye yönelik hazırlanmış ve birden çok dili destekleyen bazı uygulamaların anlatıldığı çalışmalar da literatürde mevcuttur (Aytan ve Ayhan, 2018).

Alan yazın taraması sonucunda yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde WhatsApp uygulamasının kullanıldığı, deneysel yönelimli herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Yabancı dil öğretiminde mobil uygulamaların kullanılması üzerine yapılan çalışmaların genellikle nitel ya da nicel eğilimli olduğu, karma araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmaların yapılması noktasında bir boşluk bulunduğu saptanmıştır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde WhatsApp kullanımının yazma becerilerine etkisi üzerine karma araştırma yöntemiyle tasarlanmış bir araştırmanın, alan yazına katkıda bulunacak bir çalışma olacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin yazma becerilerini geliştirmede WhatsApp destekli öğretim uygulamasının etkilerini incelemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıda verilen araştırma sorularına cevap aranmıştır.

1. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde WhatsApp destekli öğretim uygulamasının B2 seviyesindeki öğrencilerin yazma becerilerine etkisi nedir?
2. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde WhatsApp destekli öğretim uygulamasına katılan öğrencilerin görüşleri nasıldır?
3. Araştırmanın nitel bulguları nicel bulguları açıklamakta mıdır?

Yöntem

Araştırmanın deseni

Bu araştırma karma araştırma yöntemine göre yürütülmüştür. Creswell'e (2017) göre karma araştırma yöntemi araştırmacının araştırma problemlerini anlamak için hem nicel (kapalı uçlu) hem de nitel (açık uçlu) veriler topladığı iki veri setini birbiriyle birleştirildiği ve daha sonra bu iki veri setini birleştirmenin avantajlarını kullanarak sonuçlar çıkardığı, sağlık, sosyal ve davranış bilimleri alanında kullanılan bir araştırma yaklaşımıdır.

Bu çalışmada kullanılan araştırma deseni açıklayıcı sıralı desendir. Araştırmanın istatistiksel anlamlılık, güven aralığı ve etki boyutları genel çerçevede bir boyutta açıklanabilir. Ancak bu yöntem sonuçların nasıl oluşturduğunu açıklamada

yetersiz kalır (Creswell, 2017). Bu yöntem iki aşamalı olarak yürütülür. Bu desenin amacı nitel aşamayı nicel verinin içindeki ilişki ve yönelimleri açıklamaktır (Creswell ve Plano Clark, 2015). Açımlayıcı sıralı desende nicel sonuçları derinlemesine açıklamak için nitel verilere başvurulur. Araştırma bağlamında deneysel işlem sonrasında öğrencilerden nitel veriler toplanmış ve elde edilen veriler bütünleştirilerek yorumlanmıştır.

Nicel desen

Araştırmanın nicel desen boyutu yarı-deneysel desendir. Dene, müdahalede bulun ve sonucun değişip değişmediğini ölçerek tespit et şeklindeki eylemler, birer deneydir (Gürbüz ve Şahin, 2018). Yarı deneysel desenlerden denkleştirilmiş karşılaştırmalı grup deseni deneye dâhil edilecek deneklerin, deney ve kontrol gruplarına rastlantısal olarak yani kura yöntemiyle atanamayacağı durumlarda kullanılır (s. 380). Uygulamanın başında ve sonunda uygulanan ön test ve son testler rastlantısallık ilkesine göre atanmamış deney ve kontrol gruplarına uygulanmış ve müdahalenin etkileri tespit edilmiştir. B2 düzeyinde hâlihazırda belirlenmiş iki sınıftan biri deney, diğer kontrol grubu olarak atanmıştır.

Nitel desen

Araştırmanın nitel boyutu durum çalışması desenidir. Durum çalışmasında bir durum seçilir ve bu durumun bir meseleyi nasıl anlattığını ifade edilmeye çalışılır (Creswell, 2017). WhatsApp programı aracılığıyla yürütülen yazma derslerinin tesiriyle ilgili öğrenci görüşlerine başvurulmuştur. Öğrencilerin deneysel çalışma sonrası yapılan etkinliklerle ilgili düşünceleri ve programa katılım durumları bir durum tespiti olarak ifade edilebilir.

Veri toplama araçları

Nicel veri toplama araçları

Nicel aşamada kullanılan veri toplama aracı ise başarı testidir. Başarı testi, belirli veya genel geçer bir konuda öğrencilerin bilgi ve başarı düzeylerini ölçmek amacıyla düzenlenen sınavlardır (Özdamar 2017). Okuduğunu yorumlayarak yazma, serbest yazma, karşılaştırmalı yazma ve diyalog yazma sorularının bulunduğu yazma başarı testi düzenlenmiş ve yan beceri olarak okuma becerisi ele alınmıştır. Açık uçlu ve kısa cevaplı sorulardan oluşan bu test uygulamanın başında ve sonunda test tekrar test olarak uygulanmıştır. Öğrencilerin kelime bazında yaptıkları hatalar, cümle düşüklükleri ve metin bütünlüğü dikkate alınarak, Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metninde yer alan B2 düzeyi yazma yeterlik düzeyi göz önünde bulundurularak değerlendirme yapılmıştır. Yanlış yazılan her kelime için 1 puan kesilmiştir. Cümle düşüklükleri ve parça bütünlüğüne yönelik hatalar için ise daha az standart olan bir puanlama sistemi düzenlenmiştir. Örneğin; anlam bütünlüğü olmayan ve ilişkisiz kelimelerden oluşan bir cümle -3 puan, bazı söz dizimsel hatalardan veya küçük ek yanlışlıklarından oluşan anlaşılabilir ifadelerden -1 puan kesilmiştir.

Nitel veri toplama araçları

Araştırmanın nitel boyutunda kullanılan veri toplama aracı yarı-yapılandırılmış açık uçlu sorulardır. Yarı-yapılandırılmış sorular, öğrencilere odak grup görüşmesi

Yabancı Dil Olarak Türkçe Yazma Öğretiminde Anlık Mesajlaşma Programlarının Kullanımı: WhatsApp Uygulaması Örneği

yoluyla sorulmuştur. Daha sonra sorular, doküman hâlinde öğrencilere dağıtılarak, yazılı olarak ifade etmeleri de istenmiştir. Araştırmanın sonunda sürece yönelik hazırlanan 5 soruya, deney grubundan cevap istenmiştir. Bu sorular alan uzmanlarının görüşlerine başvurulmuş, son hâline getirilmiştir. Müdahale programına yönelik etkililiğin ölçülmesinde, veri çeşitliliği sağlamak adına öğrenci görüşlerine başvurulmuştur.

Veri analizi

Nicel veri analizi

Çalışmanın nicel bulgularını analiz etmek için SPSS 22.0 programı kullanılmıştır. Deneysel araştırmanın başında ve sonunda hazırlanan deney ve kontrol grubuna test-tekrar-test olarak uygulanan başarı testlerinden elde edilen verilere "Tek Faktörlü Kovaryans Analizi" yapılmıştır. Kovaryans analizinde bağımlı değişkenle ilgili puanlar elde edilen puanları etkileyebileceğinden şüphe duyulan kovaryet isimli değişkenin kontrol altında tutulması için regresyon prosedürleri kullanılmış ve ayarlanmış (düzeltilmiş) ortalamalara varyans analizi yapılmıştır (Pallant, 2017). Kovaryet değişkeninin etkisinin kontrol altında tutulması, gruplar arasındaki farklılıkları tespit etmek için varyans analizine göre daha güçlü bir analiz sonucu elde edilmesini sağlamıştır.

Tek faktörlü kovaryans analizi (ANCOVA) parametrik bir testtir. Analize geçmeden önce parametrik testlere ve ANCOVA analizine özgü varsayımlar kontrol edilmiştir. Sürekli değişkenlere yapılan normallik analizinde basıklık ve çarpık değerleri incelenmiş 1.5 ve -1.5 aralığında yer alıp almadığı kontrol edilmiştir (Tabarnick ve Fidell, 2015). Uç değer analizi için Box-plot grafiğinden faydalanılmıştır. Kovaryans analizine özgü bağımlı değişken ile kovaryet arasındaki ilişkinin tespit edilmesi için Saçılım grafiğinden faydalanılmış, regresyon eğilimlerinin homojenliği şartı kontrol edilmiştir.

Nitel veri analizi

Öğrenci görüşmelerinden elde edilen bulgular, içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. İçerik analizi yönteminde toplanan verilerin kavramsallaştırılmasından sonra ortaya çıkarılan kavramların mantıklı bir düzende sunulması için bu veriyi açıklayan temaların saptanması gerekir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Nitel analizde kodlama ve tema bulma işlemi verileri anlamlandırmak için yapılan bir işlem adıdır (Creswell, 2017). Öğrenci görüşmelerinden elde edilen veriler, kodlama ve tema bulma işlemlerinden geçirilmiş, ardından yorumlama yapılmıştır. Deneysel süreç içinde WhatsApp konuşmalarına katılıma yönelik frekans analizi uygulanmış, öğrencilerin konuşmaya hangi sıklıkta katılım gösterdikleri tespit edilmiştir.

Evren ve Örneklem

Çalışma grubu

Araştırmanın deneysel aşamasında kullanılan örnekleme yöntemi uygun örnekleme tekniğidir. Uygun örnekleme yöntemi, araştırmacının kolaylıkla ulaşabileceği bir örneklemden veri toplamasıdır (Büyüköztürk vd., 2017). Çalışma grubu Atatürk Üniversitesi Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezinde

(ATATÖMER) öğrenim gören B2 düzeyindeki öğrencilerdir. Deney grubu 9, kontrol grubu 7 kişiden oluşmuştur. Dil sınıflarında kalabalık grupların öğretim sürecinde makbul olmayışı, sınırlı sayıda öğrenci ile çalışma yapılması sonucunu doğurmuştur. Avrupa Dil Yeterlikleri Çerçeve Metnine göre düzenlenmiş kur sınavları(okuma, dinleme, konuşma ve yazma), düzey belirleme noktasında geçerli sınavlar olduğu ve sınıflar oluşturulurken başarı düzeyleri açısından çeşitlilik olmasına özen gösterildiği eklenmelidir. Ancak sınıfların oluşturulmasında araştırmacının herhangi bir etkisi olmadığı için uygun örnekleme yönteminin kullanıldığı ifade edilmelidir.

Katılımcılar

Araştırmanın ikinci aşamasında kullanılan örnekleme tekniği, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme tekniğidir. Bu örnekleme yönteminde temel mantık, önceden belirlenmiş olan ölçütlerin çalışılması ve örneklemin buna göre seçilmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Çalışmada ölçüt olarak alınan özellik, kontrol grubunda olup müdahale programını deneyimlemektir. Katılımcılarla ilgili bilgiler aşağıda sunulmuştur.

K1: Ana dili Arapçadır. Irak'tan gelen bir öğrenci olup, doktora seviyesinde öğrenim almak için Türkçe hazırlık sınıfında öğrenim görmektedir. Cinsiyeti erkektir.

K2: Arap kökenli öğrenci, özel öğrenci olarak Türkçe eğitimi almaktadır. Cinsiyeti erkektir.

K3: Afrika kökenli öğrencinin ana dili İngilizcedir. Özel öğrenci statüsünde eğitim alan K3 kodlu öğrencinin cinsiyeti kadındır.

K4: Ana dili Farsça olan İran'dan gelmiş bir öğrencidir. Doktora düzeyinde eğitim almak için Türkçe eğitimi almakta olup cinsiyeti kadındır.

K5: Ana dili Arapça olan öğrenci lisans düzeyinde eğitim almak üzere Türkçe öğrenmekte olup cinsiyeti erkektir.

K6: Afganistan'dan gelen öğrencinin ana dili Türkmencedir. Lisans düzeyinde eğitim almak için Türkçe hazırlık sınıfında öğrenim görmektedir. Cinsiyeti erkektir. Sınıfa göre başarı düzeyinin yüksek olduğu eklenmelidir.

K7: Kazakistan'dan gelen öğrenci, lisans düzeyinde eğitim almak için Türkçe öğrenmekte olup cinsiyeti erkektir.

K8: Afrika kökenli öğrencinin ana dili İngilizcedir. Cinsiyeti kadındır ve özel öğrenci statüsünde Türkçe öğrenmektedir.

K9: Ana dili Arapça olan öğrenci, Lisans düzeyinde eğitim almak üzere Türkçe öğrenmekte olup cinsiyeti erkektir.

Yabancı Dil Olarak Türkçe Yazma Öğretiminde Anlık Mesajlaşma Programlarının Kullanımı: WhatsApp Uygulaması Örneği

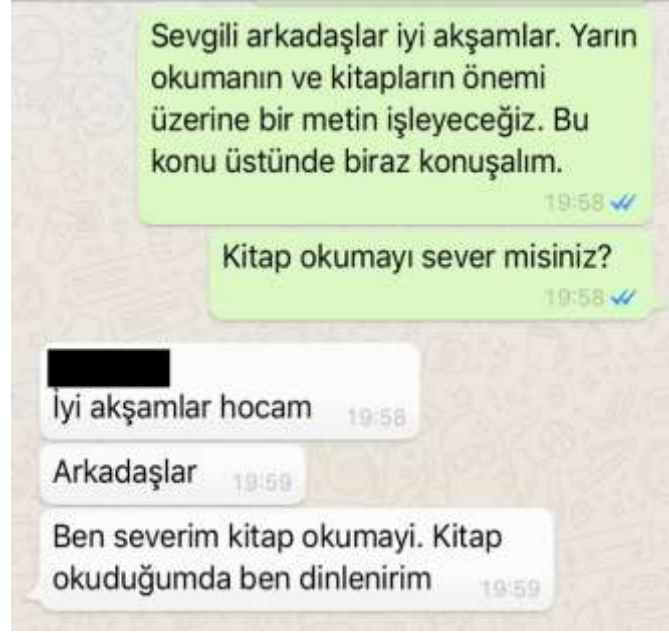
Öğretim Programının İçeriği

Tablo 1. WhatsApp konuşmalarının içeriği

Hafta	Dikkat çekme (Ders Öncesi)	Etkinlikler	Tema
1.	<ul style="list-style-type: none">Kitap okumayı sever misiniz?	<ul style="list-style-type: none">Kitap okumanın insan üzerinde nasıl değişimler yaratabileceğini yazınız.Hangi konularda kitap okumayı tercih edersiniz. Nedenleriyle açıklayınız.	Kitaplar
2.	<ul style="list-style-type: none">Film izlemeyi sever misiniz?	<ul style="list-style-type: none">Başrolünde oynamak istediğiniz bir filmin konusunu kısaca yazınız.En sevdiğiniz filmi anlatınız.“İyilikler insana, karşılığını verebileceğini sandığı sürece hoş gelir. Bu ölçüyü aştılar mı onları minnetle değil kinle karşılırsınız.” cümlesiyle ilgili düşüncelerinizi yazınız.	Filmler
3.	<ul style="list-style-type: none">Dünyamızdaki doğal afetler, kirlilik ve küresel ısınma gibi konular hakkında ne söyleyebilirsiniz?	<ul style="list-style-type: none">Dünya’nın 100 yıl sonraki hâli sizce nasıl olur? Ayrıntılı bir şekilde anlatınız.Dünyamızın kirlenmemesi için ne gibi önlemler alabiliriz?	Dünyamız
4.	<ul style="list-style-type: none">Resimlerini gördüğünüz “Guernica” ve “Çılgılık” tabloları sizde nasıl hisler uyandırdı? Sizce bu tablolar ne anlatıyor?	<ul style="list-style-type: none">Sizce sanatın hayatımızdaki yeri ve önemi nedir?İlgi duyduğunuz bir sanat dalı hakkında bilgi veriniz. Bu sanat dalını neden sevdiğinizle ilgili mantıklı gerekçelerle desteklenmiş bir metin yazınız.	Sanat

4 haftalık süre içinde yürütülen mobil destekli öğrenme çalışması tematik yaklaşımla etkinlikler düzenlenerek yürütülmüştür. Haftada 4 saat olan yazma dersleri, salı ve perşembe günleri 2’şer saat yapılmıştır. Ders dışında WhatsApp üzerinden yapılan etkinlik ve ödevler, Tablo 1’de verilmiştir. Pazartesi günü 20.00 konuşma saati olarak belirlenmiştir. Öğrencileri derse hazırlamak amacıyla temalara uygun sorular sorulmuş ve hâlihazırdaki bilgiler yapılandırılarak dikkat çekilmiştir (Şekil 1).

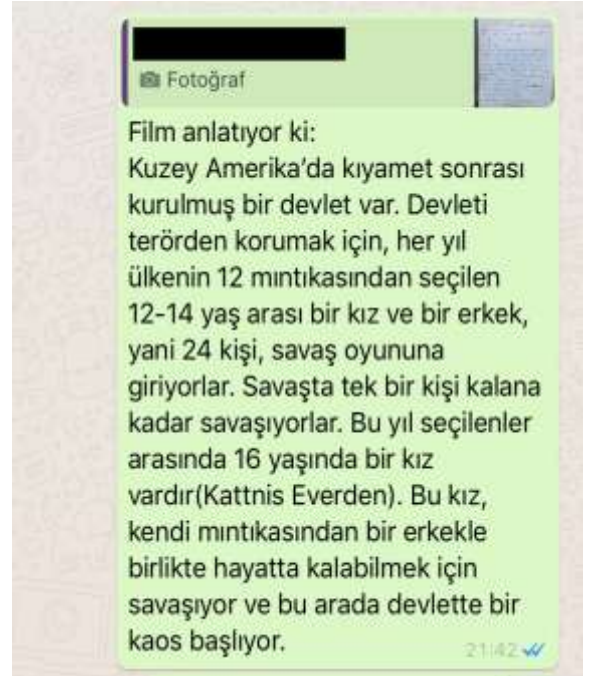
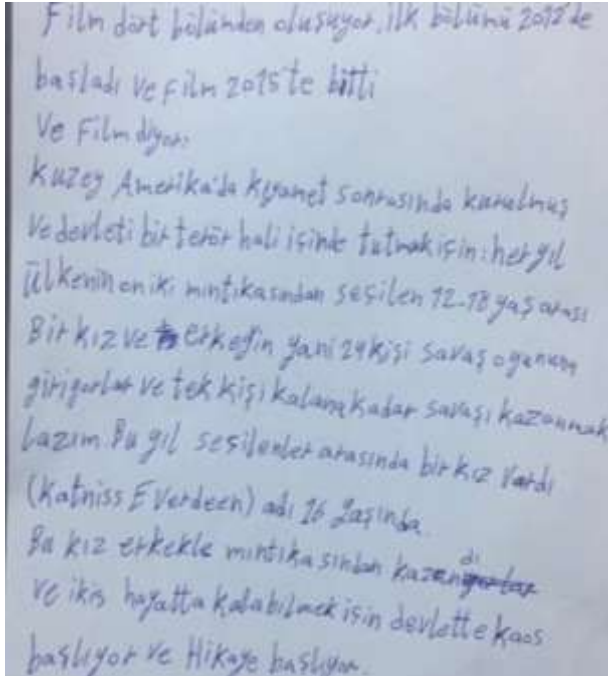
GÜCÜYETER&ISKENDER

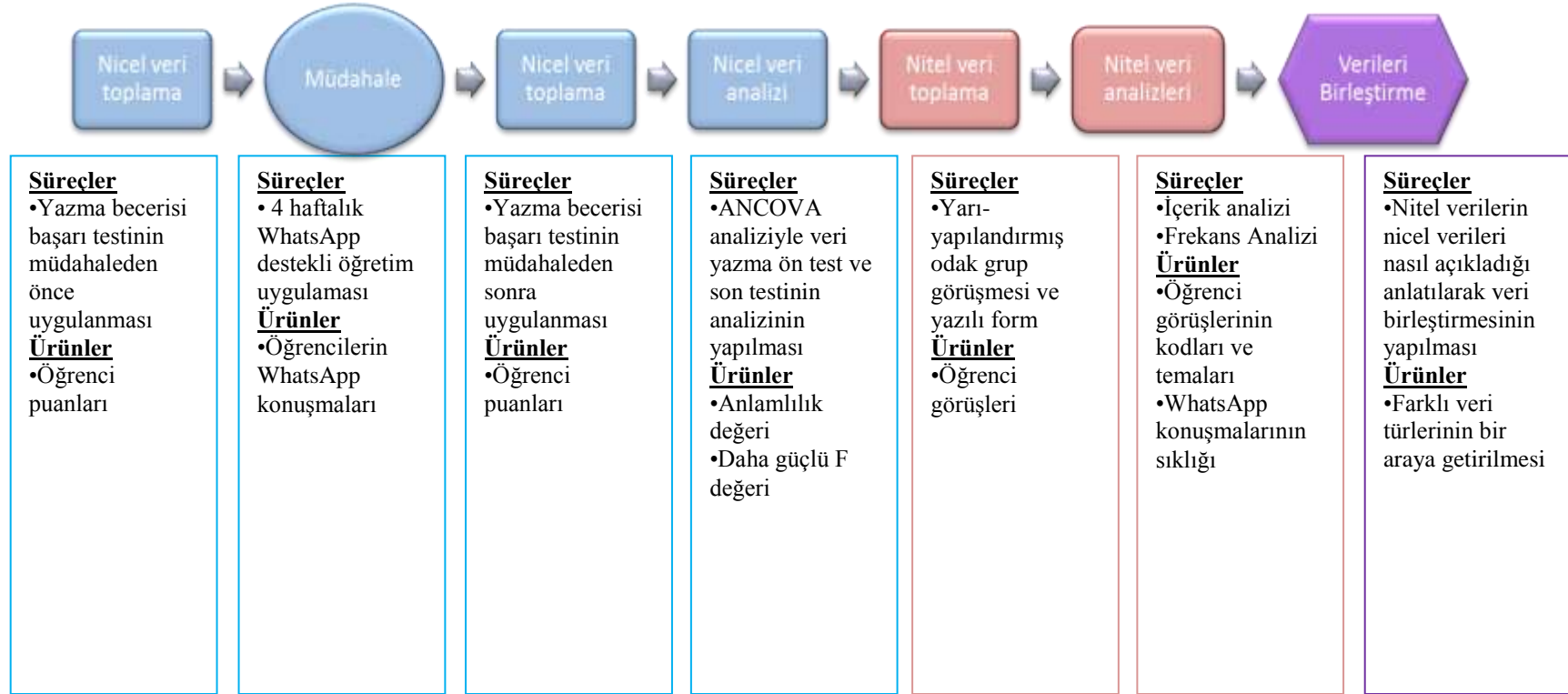
Şekil 1. Ders Öncesi

Salı günü işlenen ders sonrasındaki konuşmalar, verilen ödevleri ulaştırma ve anında dönüt verme üzerine olmuştur (Şekil 2). 4 hafta boyunca aynı düzende uygulama devam etmiştir.

Şekil 2. Ödev dönütleri

şekil 3. Karma Desen Diyagramı (Creswell, 2015)

BULGULAR

Bu araştırmada ardışıklık bulunmaktadır. Açımlayıcı karma desen çerçevesinde bulgular nicel → nitel sıralamasıyla yürütülmüştür.

Nicel bulgular

Araştırmanın başında ve sonunda uygulanan yazma başarı testine ilişkin betimsel istatistikler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 2. Ön Test Ve Son Test Betimsel İstatistikleri

Gruplar		n	Ortalama	Ortanca	SS	Çarpıklık	Basıklık
Deney	Ön test	9	51.3	50.0	15.8	.455	-.074
Kontrol	Ön test	7	56.4	60.0	9.3	-.333	-1.52
Deney	Son-test	9	65.5	71.0	17.8	-.391	-1.20
Kontrol	Son-test	7	54.57	55.0	17.5	.339	-.592

Betimsel istatistik tablosu incelendiğinde normallik varsayımının karşılındığı görülmektedir. SPSS çıktı dosyasında test of normality tablosunda Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk değerleri .05 düzeyinde anlamsız çıkmıştır ($p=.20$, $p=.20$, $p=.20$, $p=.20$ ve $p=.84$, $p=.42$, $p=.36$, $p=.98$). Saçılım grafiğinden elde edilen sonuçlar doğrultusunda bağımlı değişken ile kovaryet arasındaki ilişkinin doğrusal olduğu ifade edilebilir.

Uygulama öncesinde deney ve kontrol gruplarındaki katılımcıların yazma başarı ön testine ilişkin puanları karşılaştırmak için Bağımsız Örneklem İçin T Testi yapılmıştır (Tablo 3).

Tablo 3. Yazma becerisi ön testi puanlarına ait T Testi bulguları

Gruplar	n	X	SS	t	p
DG	9	51.3	15.8	-.75	.46
KG	7	56.4	9.3		

Katılımcıların yazma becerisi ön testinden aldıkları puanlar, deney ve kontrol grupları arasında kıyaslandığında gruplar arasında anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır ($t= -.72$, $p>.05$). Büyüköztürk (2019)’a göre ANCOVA, gruplar arasındaki farkın anlamlı olmadığı durumda dahi kullanılabilir güçlü bir analizdir.

Yabancı Dil Olarak Türkçe Yazma Öğretiminde Anlık Mesajlaşma Programlarının Kullanımı: WhatsApp Uygulaması Örneği

Müdahale sonrasında deney ve kontrol son test puanlarına göre düzeltilmiş son-test puan ortalamaları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Yazma Becerisi Son Testine Ait Ortalama Puanlar

Grup	n	Ortalama	Düzeltilmiş Ortalama
Deney	9	65.5	67.8
Kontrol	7	54.5	51.5

Tablo 4'te görüldüğü üzere düzeltilmiş ortalama, koveryetin etkisinin istatistiksel olarak kontrol altına alındığını göstermektedir.

Tablo 5. Regresyon Eğilimlerine İlişkin Bulgular

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p
Grup	485.761	1	485.761	4.268	.061
Öntest	2745.965	1	2745.965	24.126	.000
Grup * Öntest	269.001	1	269.001	2.363	.150
Hata	1365.832	12	113.819		
Toplam	63936.000	16			
Düzeltilmiş Toplam	4887.000	15			

Regresyon eğilimleri ile kontrol edilen deneysel işlem ile koveryet arasında etkileşimin olmayışıdır. Analiz sonucunda etkileşim .05 düzeyinde anlamlıysa varsayım ihlal edilmiş demektir (Pallant, 2017). Tablo 2 incelendiğinde Grup*Öntest değerinin .05 düzeyinde anlamsız sonuç verdiği görülmektedir ($p=.15$ $F=2.3$). Çıktı dosyasından elde edilen Levene Testi tablosunun, p değerinin anlamsız sonuç verdiği saptanmıştır ($p=.20$). Bu bulgular ışığında ANCOVA analizine geçilebilir.

Tablo 6. ANCOVA Analizini Gösteren Bulgular

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p	Kısmi η^2
Öntest	2777.104	1	2777.104	22.083	.000	.629
Grup	1007.865	1	1007.865	8.014	.014	.381
Hata	1634.833	13	125.756			
Toplam	63936000	16				
Düzeltilmiş Toplam	4887.000	15				

Yabancı öğrencilerin yazma becerilerini geliştirmek için tasarlanmış olan WhatsApp destekli dil öğretimi müdahale programının uygulandığı deney grubu ve uygulama yapılmayan kontrol grubunun yazma başarısının kıyaslanması için Tek Faktörlü Kovaryans Analizi yapılmıştır. Ön test etkisi kontrol altında tutulduğunda

GÜCÜYETER&İSKENDER

deney grubunun lehine yazma becerilerinde anlamlı bir farklılaşma görülmüştür (F=8.0 p=.01 kısmi eta kare= .38). Gruplar arasındaki farkın kaynağının tespit edilmesi için yapılan Bonferroni testinin anlamlı çıktığı görülmektedir. Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen B2 düzeyindeki öğrencilerin yazma becerilerini geliştirmede WhatsApp destekli öğretim programının kullanılması etkili bir yaklaşımdır.

Nitel bulgular

Araştırmanın sonunda öğrenci görüşmelerinden elde edilen verilerin içerik analizine ilişkin kodlar ve temalar Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 7. Yalın Kodlama Yöntemiyle Kodlanmış Görüşler

KODLAR	TEMA	
Yazma becerisine faydaları	“Hocam bence harikaydı. Şimdi bitti diyorsunuz ama ben yeni yazmalar göndersem düzeltir misiniz?” (K1) “Yazmamıza çok yardımcı oldu biz de çok sevdik hocam” (K5)	Olumlu Tutumlar
Sürece yönelik öneriler	“Çok faydalı oldu ama neden sadece yazma, diğer dersler için de yapmak lazım” (K2)	
Anında dönüt	“Yazdığımız şeyleri hemen düzeltiyorsunuz, bu çok iyi. Çünkü yanışıma hemen görüyorum.” (K1)	
Sosyal medya ve dil	“Sınıflarda WhatsApp gruplarımız vardı ama böyle değildi” (K4) “Ben sosyal medyada kullanılan dilin güvenilir olmadığını düşünüyorum” (K4)	Olumsuz Tutumlar
Çekingenlik	“Ben ödevlerimi size özelden göndermeyi tercih ederim. Gruba yazmak istemiyorum çünkü arkadaşlarım benden iyi Türkçe biliyorlar” (K3)	

Yabancı Dil Olarak Türkçe Yazma Öğretiminde Anlık Mesajlaşma Programlarının Kullanımı: WhatsApp Uygulaması Örneği

Öğrencilerin yazma becerilerini geliştirmek için yürütülen WhatsApp destekli öğretimle ilgili öğrenci görüşleri olumsuz ve olumlu tutumlar temaları çerçevesinde, “yazma becerisine faydaları”, “sürece yönelik öneriler”, “anında dönüt”, “sosyal medya ve dil” ve “çekingenlik” şeklinde kodlanmıştır.

Öğrenciler uygulamanın yazma becerilerine olumlu katkıda bulunduğunu düşünmektedir. WhatsApp destekli dil öğretimi uygulamasında yazma becerisinin yanında diğer dil becerilerinin (okuma, dinleme, konuşma) de olması gerektiğini düşünmektedirler. Anında dönüt almalarının faydalarını ifade etmekle birlikte, grup arkadaşları tarafından yanlışlarının görülmesi konusunda rahatsızlık duyduklarını söylemişlerdir.

WhatsApp’ın bir iletişim ağı olmanın ötesinde dil öğretiminde kullanılabileceği düşüncesinin uygulama sonunda öğrenciler tarafından benimsenen bir düşünce olduğu görülmüştür. Öğrencilerin eğitim durumuna ve cinsiyetine göre görüşlerde bir farklılık olmamakla birlikte, Afrika kökenli öğrencilerin müdahale programını uygulama esnasındaki davranışları ve sonrasında alınan görüşlerden hareketle, çekingen davranışlar sergiledikleri görülmüştür.

Tablo 8. WhatsApp Kullanma Durumlarına İlişkin Frekans Analizi

Katılımcılar	Frekans (f)
K1	53
K2	34
K3	54
K4	13
K5	22
K6	67
K7	37
K8	3
K9	13

Öğrencilerin WhatsApp konuşmalarına katılma durumları incelendiğinde, K6 öğrencisinin diğer öğrencilere göre daha fazla katılım gösterdiği görülmektedir. Öğrencilerin sorulara cevap yazma ve ödev gönderme durumlarını ele alan analizde K1- K3 -K7 katılımcılarının aktif katılım gösterdiği görülmektedir.

Arayüz Noktası (Birleştirme)

Tablo 9. Arayüz noktası (Creswell, 2017)

Nicel Sonuçlar	Nicel Sonuçları Açıklamaya Yarayan Nitel Görüşmeler	Nitel Sonuçlar Nicel Sonuçları Açıklamaya Nasıl Yardımcı Oldu
WhatsApp destekli öğretim uygulamasıyla öğrencilerin yazma becerilerinde anlamlı düzeyde bir farklılaşma sağlanmıştır.	WhatsApp destekli Türkçe öğretimiyle ilgili görüşler teması altında; olumlu tutumlar, sürece yönelik öneriler, anında dönüt, çekingenlik, sosyal medyanın dil öğretiminde faydaları şeklinde kodlamalar yapılmıştır.	<i>DeneySEL araştırmaya yönelik olumlu tutumlar öne çıkmaktadır. İstatistiksel anlamlılık öğrenci görüşleriyle desteklenmiştir.</i>

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada WhatsApp destekli Türkçe yazma eğitimi uygulamasının etkileri araştırılmıştır. WhatsApp destekli Türkçe yazma eğitimi uygulaması, öğrencilerin yazma ön testinden aldıkları puanlar kontrol altında tutulduğunda, yazma son test puanlarının deney grubunun lehine anlamlı düzeyde farklılaşma sağladığı bulunmuştur. WhatsApp'ın dil öğretiminde kullanılmasına yönelik alan yazındaki çalışmalarla benzer sonuçlar elde edilmiştir (Şen Yaman, 2016; Şahan, Çoban ve Razi, 2016; Çam Aktaş ve Can, 2019; Fattah, 2015; Baş ve Turhan, 2017; Shi, Luo ve He, 2017). Bu sonuca ulaşılmasında, WhatsApp sayesinde deney grubundaki öğrencilerin ders dışında yaptıkları yazma etkinliklerine yönelik bir kontrol mekanizmasının oluşturulması olduğu düşünülmektedir. Öğrencilerin WhatsApp'ta yazdıkları mesajlara, anında dönüt alabilme fırsatlarının bulunması yazma becerilerini olumlu yönde etkilemiştir.

Araştırmanın nicel sonuçlarını açıklamak ve desteklemek amacıyla toplanan nitel veriler ışığında öğrencilerin genel olarak WhatsApp destekli yazma etkinliklere karşı olumlu bir tutum içinde oldukları görülmüştür (Çam Aktaş ve Can, 2019; Ağca ve Bağcı, 2013). Diğer dil becerilerine yönelik aynı çalışmanın yapılması gerektiğini ve çabuk dönüt almaktan duydukları memnuniyeti görüşlerinde belirtmişlerdir. Dönütler WhatsApp grubuna gönderildiği için öğrenciler birbirlerinin bilgilerinden ve hatalarından istifade etme olanağı bulmuşlardır. Takkaç Tulgar (2019) WhatsApp grupları üzerinden kurdukları iletişim sayesinde hedef dili kullanmaya ihtiyaç duyduklarını, kendi bilgi ve yetkinliklerini geliştirmekle birlikte öğrencilerin birbirlerine katkıda bulduklarını ifade etmektedir.

Deney grubundaki K4 katılımcısının çekingenlik, yanlış yapma ve eleştirilme korkusuna işaret eden görüşlerine rağmen WhatsApp konuşmalarına aktif katılım gösterdiği elde edilen sonuçlardan biridir. Başarı düzeyi sınıfa göre yüksek olduğu

Yabancı Dil Olarak Türkçe Yazma Öğretiminde Anlık Mesajlaşma Programlarının Kullanımı: WhatsApp Uygulaması Örneği

belirtilen bir öğrencinin, girişken davranışlar sergilediği ve konuşmalara en yüksek katılımı gösterdiği saptanmıştır. Şahan, Çoban ve Razi'ya (2016) göre mobil öğrenme öğrencilerin sosyal stratejiler kullanıp soru sormaları, kendi aralarında iş birliği yaparak akranlarıyla empati kurmaları gibi etkiler yaratmaktadır. WhatsApp grupları öğrencilerin bir konu hakkında görüşlerini bildirmesi, akranlarıyla tartışma ortamı sağlanması ve iş birlikli bir ortam yaratılması anlamında etkilidir ancak grup etkinlikleri bütün öğrenciler için verimli olmalıdır. Etkinliklere bütün öğrencilerin katılım göstermesi, öğretmen/uygulayıcı tarafından sağlanmalıdır.

Katılımcıların, WhatsApp dışındaki sosyal medya araçlarında (Facebook, Twitter gibi) kullanılan Türkçeye yönelik, öğrencilerin farkındalık düzeyleri elde edilen ilgili çekici bir sonuçtur. Öğrenciler bu mecralarda yanlış dil kullanımlarının öğrenme süreçlerini olumsuz etkileyebileceği görüşündedirler.

Elde edilen sonuçlar çerçevesinde WhatsApp destekli yazma eğitimi uygulamasının, yazma becerisi geliştirmede etkili bir yaklaşım olacağı ifade edilebilir. WhatsApp dışında mobil öğrenme araçları ve teknolojinin sınıf içinde kullanımı bir dersi tek başına yürütmek için yeterli değildir. Bu tip çalışmalar dersi destekleyici niteliktedir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimde ders içinde ve dışında sağlayacağı avantajlardan faydalanmak, öğrenme süresini kısaltmak ve kalıcı öğrenmeyi sağlamak için teknolojiyi kullanmak gerekmektedir. Öğrencilerin bilgiye ulaşmaları için alternatif yollar üretilmeli ve öğrenme ortamlarındaki çeşitlilikle farklı zekâ tiplerine hitap edilebilmelidir. Her geçen gün sayıları artan dijital yerlilerin talep ettiği öğretim yöntemleri dikkate alınmalıdır.

Bu araştırma bağlamında yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde, yazma dışındaki becerilere yönelik WhatsApp destekli öğretim üzerine çalışmalar yapılmalıdır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde mobil öğrenme araçları geliştirme ve uygulamaya yönelik araştırmalar yürütülmelidir. Dil öğretiminde teknolojiyle bütünleştirilmiş disiplinler arası çalışmalara yer verilmelidir.

KAYNAKÇA

- Ağca, R. K. & Bağcı H. Eğitimde mobil araçların kullanımına ilişkin öğrenci görüşleri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 295-302. ISSN: 2146-9199.
- Alqahtani, M.S. M., Bhaskar, C. V., Elumalai, K.V. & Abumelha, M. (2018). WhatsApp: Üniversite düzeyinde İngilizce dil eğitimi için çevrimiçi bir platform. *Arab World English Journal*, 9(4), 108 -121. DOI: <https://dx.doi.org/10.24093/awej/vol9no4.7>.
- Alsalem, B. I. A. (2013). The effect of "WhatsApp" electronic dialogue journaling on improving writing vocabulary word choice and Voice of EFL undergraduate Saudi students. *Arab World English Journal*, 4(3), 213-225.
- Aytan, T. & Ayhan, N . (2018). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dijital ortamlar. *International Journal of Bilingualism Studies*, 1(1), 3-37.
- Bozkurt, A. (2015). Mobil öğrenme: her zaman, her yerde kesintisiz öğrenme deneyimi. *AUAd* 2015, 1(2), 65-81.

- Büyüköztürk, Ş. (2019). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni SPSS uygulamaları ve yorum* (25. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak E., A., Özcan E., Karadeniz, & Ş., Demirel, F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (23. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Chinnery, G. M. (2006). Emerging technologies going to the mall: Mobile assisted language learning. *Language Learning & Technology*. 10(1), 6-9.
- Creswell, J. W. & Plano Clark, V. L. (2015). *Karma yöntem araştırmaları* (2. Baskı). (Dede, Y. & Demir, S. B., çev. ed.) Ankara: Anı yayıncılık. (Çalışmanın orijinali 2006'da yayımlanmıştır.)
- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma deseni*. (S. B. Demir çev. ed.) Ankara: Eğiten Kitap.
- Creswell, J. W. (2017). *Karma yöntem araştırmalarına giriş*. (M. Sözbilir çev. ed.) Ankara: Pegem Akademi. (Çalışmanın orijinali 2014'te yayımlanmıştır.)
- Creswell, J. W. (2017). *Nitel Araştırmacılar İçin 30 Temel Beceri*. (Hasan Özcan çev. ed.) Ankara: Pegem Akademi. (Çalışmanın orijinali 2015'te yayımlanmıştır.)
- Çam Aktaş, B. & Can, Y. (2019). The Effect of "WhatsApp" Usage on the Attitudes of Students toward English Self-Efficacy and English Courses in Foreign Language Education outside the School. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 11(3), 247-256.
- Demirel, Ö. (2003). *Öğretme Sanatı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Fattah, S. F. S. A. (2015). The effectiveness of using WhatsApp messenger as one of mobile learning techniques to develop students' writing skills. *Journal of Education and Practice*, 6(32), 115- 127.
- Guy, M. (2012). Mobile practice in everyday life: Popular digital Technologies and schooling revisited. *British Journal of Educational Tecnology*, 43 (5), 770-782.
- Gürbüz, S. & Şahin, F. (2018). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri felsefe-yöntem-analiz* (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınları.
- Hwang, W.Y., Huang Y. M., Shadiey, R., Wu S. & Chen S. (2014). Effects of using mobile devices on English listening diversity and speaking for EFL elementary students. *Australasian Journal of Educational Technology*, 30(5), 503-516.
- Kaplan, K. & Ertürk, E . (2012). Dijital çağ ve bireyin ideolojik aygıtları. *The Turkish Online Journal Of Design Art And Communication*, 2(4), 7-12.
- Karabulut, B. (2015). Bilgi toplumu çağında dijital yerliler, göçmenler ve melezler. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 21, 11-23.
- Kukulka-Hulme, A. (2009). Will mobile learning change language learning?. *European Association for Computer Assisted Language Learning*. 21(2), 157-165. doi:10.1017/S0958344009000202.
- Lindaman, d. & Nolan, D. (2015). Mobile-assisted language learning: Application development projects within reach for language teachers. *IALLT Journal*. 45(1), 1-22.
- Oblinger, D. (2003). Boomers, gen-xers, and millennials: understanding the "new students. *Educause Review*, 38(4), 37-47. ISSN-1527-6619.

Yabancı Dil Olarak Türkçe Yazma Öğretiminde Anlık Mesajlaşma Programlarının Kullanımı: WhatsApp Uygulaması Örneği

- Özdamar Keskin, N. (2011). *Mobil öğrenme teknolojileri ve araçları*. Akademik Bilişim 2010'da sunulan bildiri, Muğla, Sıtkı Koçman Üniversitesi.
- Özdamar, K. (2017). *Ölçek ve test geliştirme yapısal eşitlik modellemesi* (2. Baskı). Eskişehir: Nisan Yayınevi.
- Pallant, J. (2017). *SPSS kullanma kılavuzu SPSS ile adım adım veri analizi* (2. Baskı). (Balcı, S. & Ahi, B., çev ed.) Ankara: Anı yayıncılık. (Çalışmanın orijinali 2016'da yayımlanmıştır.)
- Parlak, B. (2017). Dijital çağda eğitim: Olanaklar ve uygulamalar üzerine bir analiz. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(15), 1741-1759.
- Prensky, M. (2001). Digital natives, digital immigrants. *On the Horizon*, MCB University Pres. 9(5), 1-6.
- Saran, M & Seferoğlu, G . (2010). Yabancı dil sözcük öğreniminin çoklu ortam cep telefonu iletileri ile desteklenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38(38), 252-266.
- Saran, M. (2017). Mobil Öğrenme: Fırsatlar ve Zorluklar. K. Çağıltay & Y. Gökteş (Ed.) *Öğretim Teknolojilerinin Temelleri: Teoriler Araştırmalar Eğilimler içinde*. (2. baskı, ss. 682-697) Ankara: Pegem Akademi.
- Saritepeci, M., Duran, a. & Ermiş, U. F. (2019). A new trend in preparing for foreign language exam (YDS) in Turkey: Case of WhatsApp in mobile learning. *Education and Information Technologies*, 24, 2677-2699.
- Shi, Z., Luo G. & He, L. (2017). Mobile-assisted language learning using We-Chat instant messaging. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (IJET)*. 12(02), 16-26.
- Stosic, L., & Bogdanovic, M. (2013). Mlearning-a new form of learning and education. *International Journal of Cognitive Research in Science, Engineering and Education*. 1(2), 114-118.
- Şahan, Ö., Çoban, M. & Razi, S. (2016). İngilizce deyimlerin WhatsApp aracılığıyla öğretimi: Akıllı telefonların sınıf dışı kullanımı. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 37-47.
- Şen Yaman, G. (2016). Yabancı dil olarak Arapça öğretiminde WhatsApp kullanımı. *International Journal of Contemporary Educational Studies*, 2(1), 37-47.
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2015). *Çok değişkenli istatistiklerin kullanımı* (çev. M. Baloğlu). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Takkaç Tulgar, A. (2019). WhatsApp as a tool for sustainable glocal linguistic, social and cultural interaction. *Turkish Online Journal of Distance Education* 3(20). 17-28.
- Turhan, O. & Baş, B . (2017). Yabancılar Türkçe öğretiminde yazma becerisine yönelik web 2.0 araçları: poll everywhere örneği. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 13(3), 1233-1248. DOI: 10.17860/mersinefd.344695.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016), *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Zayed, N. M. (2016). Special designed activities for learning English language through the application of WhatsApp!. *English Language Teaching*, 9(2), 19-204.